

ПРОБЛЕМА 1. ФІНАНСОВО–ОРГАНІЗАЦІЙНА ОСНОВА НАДАННЯ ПОСЛУГ У СИСТЕМІ БПД

Сценарій 1. Нульова альтернатива. Виконання Закону “Про надання безоплатної правової допомоги” без змін.

Види послуг БПД:

- безоплатна первинна правова допомога (надання правової інформації та консультацій кожному);
- безоплатна вторинна правова допомога у кримінальних провадженнях (захист затриманих, підозрюваних, обвинувачених, засуджених, виправданих);
- безоплатна вторинна правова допомога у цивільних та адміністративних провадженнях (представництво інтересів визначених законом соціально незахищених категорій людей у суді).

Фінансування:

- БППД – можливість фінансування з державного та місцевого бюджетів, гарантованого фінансування немає;
- БВПД – гарантоване 100% фінансування з державного бюджету у повному обсязі;
- співфінансування або часткове відшкодування витрат на БПД зі сторони її отримувачів не передбачено.

Інституціональна структура та організаційно–правовий статус:

- дворівнева система державних установ (регіональні центри з надання БВПД – місцеві центри з надання БВПД, включно з їх відокремленими підрозділами – бюро правової допомоги), які є територіальними відділеннями Координаційного центру з надання правової допомоги;
- право органів місцевого самоврядування утворювати комунальні установи або укладати договори з фізичними або юридичними особами на надання безоплатної первинної правової допомоги на території відповідної територіальної громади;
- основними надавачами безоплатної вторинної правової допомоги є адвокати, послуги яких оплачує держава.

Проблеми системи фінансування:

- недостатній рівень оплати послуг адвокатів, дефіцит фінансування;
- надто широкий спектр послуг БПД, що фінансуються коштом держави;
- ризик зловживання правом та патерналізму отримувачів БПД.

Сценарій 2. Гарантоване державне фінансування насамперед або виключно БВПД у кримінальних провадженнях

1. Залишити в статусі державних установ із 100% фінансуванням з державного бюджету лише ті центри з надання БВПД, які забезпечують надання БВПД у кримінальних провадженнях (захист затриманих, підозрюваних, обвинувачених, засуджених, виправданих) – регіональні центри з надання БВПД.
2. Залишити за державою гарантоване фінансування лише БВПД у кримінальних провадженнях (захист затриманих, підозрюваних, обвинувачених, засуджених, виправданих).
3. Запровадити обмеження на надання БВПД у певних видах цивільних справ або виключити БВПД у цивільних та адміністративних справах (представництво інтересів визначених законом соціально незахищених категорій людей у суді) з видів послуг БВПД, що фінансуються коштом платників податків, взагалі.

Сценарій 3. Диверсифікація джерел фінансування БВПД між державним бюджетом, місцевими бюджетами, а також отримувачами БПД

Цей сценарій може передбачати такі механізми, що можуть застосовуватись або кожен окремо, або у різних комбінаціях декількох з них:

- Залишити за державою гарантоване фінансування лише БВПД у кримінальних провадженнях (захист затриманих, підозрюваних, обвинувачених, засуджених, виправданих), а фінансування БВПД у цивільних та адміністративних справах (представництво інтересів визначених законом соціально незахищених категорій людей у суді) покласти на місцеві бюджети.
- Замінити для центрів, які забезпечують надання БВПД у цивільних та адміністративних справах (місцевих центрів з надання БВПД), модель фінансування з існуючої моделі фінансування з державного бюджету за кошторисом через мережу розпорядників бюджетних коштів та модель грантового фінансування із спеціального утвореного для цих цілей державного грантового фонду. За такої моделі центри не отримуватимуть гарантованого фінансування з державного бюджету незалежно від реальних потреб територіальних громад у БПД та якості її надання, а повинні будуть щороку готувати програми надання БПД, обґрунтовувати і захищати їх для отримання державних грантів на надання БПД, доводячи їх необхідність, конкуруючи за ресурси і таким чином підвищуючи якість БПД.
- Запровадити як альтернативу сьгоднішнім місцевим центрам з надання БВПД нову організаційно-правову форму для надання БПД – організацію, співзасновниками якої можуть бути одна або декілька територіальних громад в особі їх органів місцевого самоврядування, з одної сторони, та держава в особі відповідного органу управління, з іншої, з пропорційною відповідальністю за співфінансування.
- Запровадити співфінансування надання БВПД у цивільних та адміністративних справах отримувачем такої допомоги (приміром, на 10 – 15% від її загальної вартості).
- Запровадити повне або часткове відшкодування вартості БВПД обвинуваченими у разі, якщо їх було визнано винними у вчиненні злочину.